

Kitap Tanıtımı/ Book Review

Jean de Joinville, *Bir Haçlının Hatıraları*, Çev. Cüneyt Kanat, Yeditepe Yayınevi, İstanbul, 2020.

Zeynep Sezer*

(ORCID: 0000-0002-1577-4290)

Makale Gönderim Tarihi
27.07.2022

Makale Kabul Tarihi
11.08.2022

Atıf Bilgisi/Reference Information

Chicago: Sezer, Z., “Kitap Tanıtımı/ Book Review: Jean de Joinville, Bir Haçlının Hatıraları, Çev. Cüneyt Kanat, Yeditepe Yayınevi, İstanbul, 2020”, *Vakanüvis-Uluslararası Tarih Araştırmaları Dergisi*, 7/2 (Eylül 2022): 1239-1243.

APA: Sezer, Z. (2022). Kitap Tanıtımı/ Book Review: Jean de Joinville, Bir Haçlının Hatıraları, Çev. Cüneyt Kanat, Yeditepe Yayınevi, İstanbul, 2020.. *Vakanüvis-Uluslararası Tarih Araştırmaları Dergisi*, 7 (2) , 1239-1243.

Haçlı Seferleri, Ortaçağ Avrupa’sında siyasî, sosyal, ekonomik, dinî sebeplerle düzenlenen ve özellikle dinî sloganlarla halkın katılımının sağlandığı akınlardır. I. Haçlı Seferi’ndeki başarı sürdürülememiş olmasına rağmen seferler yaklaşık 200 yıl kadar devam etmiştir. Bu seferlerin yedincisi de 1248-1254 yılları arasında Fransa Kralı IX. Louis’in düzenlemiş olduğu Haçlı Seferi’dir.

VII. Haçlı Seferi, belirtilen tarihlerde Mısır ve Dimyat üzerine tertip edilmiş olup seferin doğrudan muhatabı Eyyûbî ve Memlûk Devletleri olmak kaydıyla Türklerdir. 1250 yılında Baybars ve arkadaşları tarafından gerçekleştirilen ihtilal ile bu coğrafyada hüküm süren Eyyûbî Devleti yıkılmış, yerine yeni bir Türk devletini kuran Memlûkler iktidarı

* Yüksek Lisans Öğrencisi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Ortaçağ Tarihi Bilim Dalı, Türkiye, zeyneepsezer@gmail.com.
MA Candidate, Necmettin Erbakan University, Institute of Social Sciences, Main Discipline of History, Discipline of Medieval History, Türkiye.

ele geçirmiştir. Bu esnada Mısır topraklarında bulunan Haçlı ordusu ve orduda bulunan Jean de Joinville, Memlük Devleti'nin kuruluşuna tanıklık etmiştir.

Bir Fransız lordu olan Jean de Joinville'in 1224 yılında doğduğu tahmin edilmektedir. Dönemin Fransa kralı olan IX. Louis (Saint)'in düzenlediği VII. Haçlı Seferi'ne iştirak etmiştir. Cüneyt Kanat'ın "Bir Haçlının Hatıraları" adıyla Türkçeye kazandırdığı seyahatnamesi de bu Haçlı Seferi sırasında tutulan notlardan meydana gelmektedir.

Cüneyt Kanat, eserin Fransızcasından yapılmış üç adet çevirisine ulaşmıştır. Bunlar; 1908 yılında Marzials tarafından, 1963 yılında Shaw tarafından yapılan iki adet İngilizce ve 1968 yılında Hasan Habeşî tarafından yapılan bir Arapça çeviridir. Ancak Arapça çevirinin tahrif edildiğini fark edince İngilizce çevirileri kullanmayı tercih etmiştir. İki İngilizce çeviri arasında ise orijinal başlıklara sadık kalması bakımından Sir Frank Marzials'ın çevirisini esas almış, bazı noktalarda Hasan Habeşî'nin Arapça çevirisinden de istifade etmiştir.

Seyahatnameler, müellifin bizzat şahit olduğu olayları içermesi ve söz konusu bölgenin dışarıdan bir gözle anlatılması açılarından önem arz etmektedir. Joinville, seyahatnamesinde Türklerin yanı sıra Haçlıların münasebet kurduğu Moğollar ve Haçlı saldırısı esnasında Müslüman ordugâhlarına saldıran Haşhaşîler hakkında da detaylı bilgiler aktarmıştır. Karşılaştığı insanların giyim kuşamından, yemek kültürlerinden bahsederken ara ara kısa hikâyelerle esere akıcılık kazandırmıştır.

Kitabın sunuş kısmında Cüneyt Kanat, eseri çevirme nedenini, hangi kaynaklardan faydalandığını açıklamış, eser hakkında bilgi verdikten sonra Jean de Joinville'in hayatını anlatarak girizgâhı tamamlamıştır. Seyahatname iki ana bölümden oluşmaktadır. Müellif, birinci bölümde Fransa Kralı IX. Louis'in faziletlerinden bahsederken siyasî olayları ikinci bölümde okuyucuya sunmuştur.

Esasında Joinville'e eseri kaleme alması için Louis ricada bulunmuştur. Aşırı dindarlığıyla bilinen, bundan dolayı da ilerleyen dönemde Aziz ilân edilecek olan IX. Louis, Hristiyanlık dini uğrunda yaptığı işlerin herkesçe bilinmesini istemiş olacak ki Joinville'e güzel işlerini kaydetmesini söylemiştir.

IX. Louis'in konu edildiği birinci bölümde çeşitli başlıklar altında Louis'in dindarlığı, kanaatkârlığı, adaleti gibi özellikleri anlatılmıştır. Kral'ın kendisini ölüm tehlikesine attığı olaylara değinilmiş, tam bir Haçlı askeri olduğuna vurgu yapılmıştır. Bu bölümde müellifin yazdıkları, Kral'a ne kadar saygı duyduğunu da göstermektedir. Özellikle Kral'ın faaliyetlerini zaman zaman Hz. İsa'nın faaliyetleriyle karşılaştırması, bu saygının derinliğini gözler önüne sermektedir.

Kendisi de dindar bir Hristiyan olan Joinville, Fransa kralı ve arkadaşı olan Louis'e büyük bir saygı duymakla beraber onu yanılmaz, icraatlarını eleştirilemez olarak görmemektedir. Zira seferden döndükten 13 yıl sonra, 1267 yılında Kral yeni bir Haçlı Seferi düzenlemeye karar verdiğinde buna karşı çıkmış, sefere katılmayı reddederek insanların zararına bir iş olacağını belirtmiştir. "Bu seyahati gerçekleştirmesini ona tavsiye edenlerin ölümcül bir günah işlediklerini düşündüm" (s. 296) sözleriyle tepkisini ortaya koymuştur.

İkinci bölümde, IX. Louis'in geçirdiği ağır bir hastalıktan sonra Haçlı Seferi hazırlıklarına girişmesi, yapılan hazırlıklar, yolculukta yaşananlar detaylarıyla kaleme alınmıştır. Mısır'a doğru yola çıkan Haçlı ordusunun Kıbrıs'ta konaklaması sırasında Joinville, civar devletler ve bu devletlerin hükümdarları hakkında bilgi vermeyi ihmal etmemiştir.

Selçuklular, Alâiye'yi fethettikten sonra hazinenin bir kısmını Alanya Kalesi'ne indirmiştir. Müellifin Konya sultanı olarak zikrettiği Alâeddîn Keykubâd'ın Müslüman devletler arasında en zengin sultan olduğunu, altınlarını toprak küplere döktürüp kalıplar hâlinde muhafaza ettiğini söylemesi o dönemde Türkiye Selçuklu Devleti'nin zenginlik ve refah seviyesini göstermesi açısından oldukça dikkat çekicidir.

Haçlıların konaklaması devam ederken Kıbrıs'a Moğollardan bir elçi heyeti gelmiştir. Heyet, Güyük Han'ın Hristiyan olduğunu bildirip "Kutsal Topraklar"ın Müslümanların elinden alınması hususunda kendilerine yardım edebilecekleri haberini getirmiştir. Moğolların o dönemki gücü düşünüldüğünde Hristiyan dünyası için oldukça sevindirici olan habere kral, pahalı hediyelerle ve Hristiyan tebliğcilerin de bulunduğu bir heyet göndererek karşılık vermiştir.

Tatar ülkesine (Moğollara) giden elçiler dönüşte, Moğolların hükümdar seçme törenleri, yeme-içme alışkanlıkları hakkında bilgi ve

gözlemlerini aktarmışlardır. Moğolların sosyal hayatı hakkında kaydedilen ilginç bilgilerden birisi, çocuğu olmayan kadınların sefere götürüldüğü bilgisidir. Cengiz Han yasaları nedeniyle erkeklerin kadınlara dokunmaya cesaret edemediği belirtilmiştir. Kitabın ilerleyen sayfalarında, Haçlı Seferi bittikten sonra Müslümanların topraklarında kalmaya devam eden müellif, burada tacirlerden duyduğu kadarıyla Moğolların Bağdat işgalini de nakletmiştir.

Jean de Joinville, eserinde siyasî olaylarla beraber sosyal hayat ve coğrafyaya dair de bilgi verme gayretindedir. Mısır'a ulaştıktan sonraki bölümlerde Nil Nehri için bir başlık açmış ve Müslümanların bu gizemli nehrin kaynağını bulmak için keşfe gittikleri, nehrin yedi ayrı kola ayrıldığı, içme suyu olarak nasıl faydalandığı gibi farklı bilgiler kaydetmiştir.

Kendisi de bir komutan olan Joinville'in seyahatnamesinde; Ortaçağ savaş usulleri, savunma ve hücum teknikleri, o dönemde kullanılan silahlar ve savaş aletleri hakkında bilgi edinmek mümkündür. Savaşta Müslümanların kullandığı mancınık atışlarından muztarip olan Haçlılar, daha sonra bu savaş aletini Avrupa'ya götürmüşlerdir. Bu örnek, Haçlı Seferleri'nin Doğu ve Batı arasında kültür ve bilgi aktarımı sağladığının bir göstergesidir.

Savaş sırasında üstünlük kimi zaman Hristiyanlara kimi zaman Müslümanlara geçmiştir. Burada dikkat çeken nokta, Hristiyanların Müslümanları püskürttüğü sırada Haşhaşilerin de Müslüman ordugâhlarına saldırmasıdır. Müellif, Haşhaşiler için "Bedevîler" ifadesini kullanmış, Cüneyt Kanat kendi notunda Haşhaşiler ile bedevîlerin karıştırıldığını belirtmiştir (s. 135). Haşhaşiler hakkında bilgiler verirken Hz. Ali'yi Hz. Muhammed'in yeğeni değil amcası olarak ifade etmiştir. Joinville, Haşhaşilerin Muhammed'e değil Ali'ye inandıklarını söylemektedir. O, eserinde dinî inanışları, hayat şekilleri, evleri, geçim kaynakları, giyimleri, saç-sakal tarzları gibi günlük yaşantılarını ve fiziksel görüntülerini betimleyen ifadelerle bir Haşhaşi profili çizmiştir.

Haçlı ordusu içerisinde baş gösteren kıtlık, açlık ve salgın hastalık IX. Louis'i anlaşma yoluna itmiştir. Savaş sona ermesine rağmen Kral, içlerinde Joinville'in de bulunduğu adamlarıyla birlikte bir süre daha kutsal topraklarda kalmıştır. Bu durum Joinville'in seyahatnamesinde

yer vereceği malzemenin artması bakımından olumlu bir sonuç doğurmuştur.

Savaşlar doğrultusunda farklı coğrafyalara gidip orada kalan insanlar, farklı yaşam şekillerine sahip toplumların, birbirlerinin kültürlerine alışmasına vesile olmuştur. Kurulan ilişkiler ve bağlantılar, zaman içerisinde din değıştirme hadiselerini de beraberinde getirmiştir.

Ortaçağ seyyahlarından İbn Cübeyr'in, Haçlı askerlerine esir düşen bir Mağriblinin özgürlüğüne kavuştuktan sonra Hristiyan olmasını kaydettiği gibi Joinville de Mısır'da iken sonradan Müslüman olan bir adamdan bahsetmektedir. Louise ve Joinville'in, dinini değıştirmiş olan Mısır elçisine karşı tutumları ve İbn Cübeyr'in Hristiyan olan Mağribliye karşı tepkisi, her iki dinin mensuplarının dinden dönme (irtidâd/ridde) hadiselerine aynı gözle baktıklarını göstermektedir.

Jean de Joinville'in seyahatnamesinde Eyyûbî-Memlûk Devletleri, Moğollar ve Haşhaşîler hakkında verilen bilgiler ağırlıktadır. Bunun yanında Kumanların ölü gömme adetleri, Türkiye Selçuklu Devleti'nin refah seviyesi, III. Haçlı Seferi, Eyyûbîler ve Memlûkler döneminde sultanın yakın koruması olarak orduda önemli bir yeri bulunan Halka Askerleri gibi konulardan bahsedilmiştir. Yine Ermenilerle ve Trabzon İmparatorluğu ile kurulan münasebetler dolayısıyla diğer toplumlara ilişkin bilgilere de yer verilmiştir. "Bir Haçlının Hatıraları" isimli bu kitap, söz konusu tarihlerde gerek Müslüman gerek Gayrimüslim halkların kültürleri hakkında ipuçları veren, sosyal ve siyasî ilişkiler bakımından detaylı bilgiler içeren, okuyucuya bir Ortaçağ profili sunan, seyahatname türü eserlerin kıymetli bir örneğidir.